

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۰۳/۲۵

ډاکټر ش میره کی

منجاییتس (Meningitis)

منجاییتس تر ډیره ساري بلل کېږي، خو دا په دې پورې تړلې ده چې لامل یې څه شی وي.

لنډ وضاحت:

منجاییتس د دماغ او ملا د تیر د پردو (meninges) التهاب دی.

ایا ساري ده؟

هو، ځینی ډولونه یې ساري دي:

- هغه چې د بکتریاو له امله وي (لکه *bacterial meningitis*)
- هغه چې د وایروس له امله وي (لکه *viral meningitis*)

دا ډولونه د ناروغ د:

- تُوخي
- پرنجي
- یا نږدې تماس له لارې بل کس ته لېږدېدلی شي

خو ځینی ډولونه یې ساري نه وي:

- د تپونو، درملو یا نورو غیر انتاني لاملونو له کبله پیدا شوی منجاییتس

مهمه خبره:

بکتریايي منجاییتس ډېر خطرناک دی او ژر درملني ته اړتیا لري.

نښې نښانې:

- شدید سر درد
- تبه
- د غاړې شخوالی
- کانګي
- رڼا ته حساسیت

څنگه له Meningitis (منجاییتس) څخه ځان وساتو؟

۱. واکسین (Vaccination)

تر ټولو مهمه لار ده:

- د منجاییتس پر ضد ځانګړي واکسینونه شته

د پاڼو شمیره: له 1 تر 8

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

• په ځانگړي ډول د ماشومانو او ځوانانو لپاره ډېر گټور دي

۲. پاکوالی (حفظ الصحه)

- لاسونه په صابون سره ښه مینځل
- د نورو کسانو له لوبو، گیللاس او کچو غه څخه گډه استفاده وه نکړئ .

۳. له ناروغ کس سره احتیاط

- که څوک مننجایټس ولري، ډېر نږدې تماس مه ورسره کوئ
- د توخي او پرنجي پر وخت خوله پټه کړئ

۴. د بدن د دفاع ځواک پیاوړی ساتل

- ښه او متوازن خواړه
- کافي خوب
- د ستړیا کمول

کوم خلک ډېر په خطر کې دي؟

کوچني ماشومان

- د هغوی دفاعي ځواک کم وي

ځوانان او محصلین

- په گډو ځایونو کې اوسېدل (لکه لیلیه)

زړه کسان

- د بدن مقاومت یې کم وي

هغه کسان چې دفاعي ځواک یې کمزوری وي

- لکه:
- د شکرې ناروغان
- یا هغه کسان چې سختې ناروغی لري

مهمه سپارښتنه:

که څوک دا نښې ولري:

- تبه
- سخت سر درد
- د غاړې شخوالی

سمدستي ډاکټر ته لار شي، ځکه دا ناروغي ژر خرابېدای شي.

د مننجایټس درملنه څنگه کېږي؟

درملنه یې په دې پورې اړه لري چې ناروغي د څه له امله رامنځته شوې ده:

۱. بکټریایي مننجایټس (Bacterial meningitis)

دا ډېر خطرناک ډول دی!

درملنه:

- قوي انټيبيوټیک درمل (Antibiotics)
- اکثره وخت په روغتون کې بستر کېدل ضروري وي

د پاڼو شمېره: له 2 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پټه له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنی د لیکنيزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

- کله ناکله نور درمل هم ورکول کېږي، لکه:
- د التهاب کمولو لپاره درمل (Steroids)

دا ډول باید بېرني درملنه ولري، که نه نو خطرناک کېدای شي.

۲. وایروسي مننجایټس (Viral meningitis)

دا نسبتاً سپک وي

درملنه:

- زیاتره وخت ځانگړي قوي درمل ته اړتیا نه وي
- استراحت
- کافي مایعات (اوبه، شیدې، سوپ)
- د درد او تبي لپاره عادي درمل (لکه Paracetamol)

۳. فنگسي مننجایټس (Fungal meningitis)

درملنه:

- د فنگس ضد درمل (Antifungal drugs)
- دا هم عموماً په روغتون کې درملنه کېږي

کله باید ژر روغتون ته لاړ شو؟

که دا نښې موجودې وي:

- شدیدې تبه
- د سر سخت درد
- د غاړې شخوالی
- گډوډي یا بی هوشي

دا حالت بېرني دی!

مهمه خبره:

هیڅکله په کور کې خپله درملنه مه کوئ، ځکه:

- بکتریايي مننجایټس ډېر ژر خرابېږي
- یوازې ډاکټر کولای شي سم ډول تشخیص او درملنه وکړي .

کوم درمل زیات کارېږي؟

د بکتریايي مننجایټس لپاره (Bacterial meningitis)

دا تر ټولو مهم او خطرناک ډول دی، نو قوي درمل ورته کارېږي:

۱. انټی بیوتیکونه (Antibiotics)

عام استعمالېدونکي درمل:

- Ceftriaxone
- Vancomycin
- Ampicillin

دا درمل اکثره د رگ له لارې (IV) ورکول کېږي او یوازې په روغتون کې استعمالېږي.

۲. د التهاب کمولو درمل

د پاڼو شمېره: له 3 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څېر و لولئ

• Dexamethasone

دا د دماغ د پرسوب کمولو لپاره کارېږي.

۳. نور مرسته کوونکي درمل

- **Paracetamol** د تبې او درد لپاره
- مایعات (IV fluids) د بدن د اوبو ساتلو لپاره

د وایروسي منجاییتس لپاره

- زیاتره وخت ځانګړی قوي درمل ته اړتیا نه وي
- خو که جدي وي:
- **Acyclovir** د ځانګړو وایروسونو لپاره)

د فنگسي منجاییتس لپاره

- **Amphotericin B**
- **Fluconazole**

دا قوي درمل دي او باید د ډاکټر تر څارني لاندې واخیستل شي.

ممکنه عوارض (Complications)

که پر وخت درملنه ونه شي، دا ستونزې پيدا کېدای شي:

د دماغ ستونزې

- د یادښت کمزوري
- د تمرکز ستونزه

د اورېدو له لاسه ورکول

- حتی دایمي کونوالی رامنځته کېدای شي

تشنج (Seizures)

- د دماغ غیر نورمال فعالیت

د بدن فلج

- د بدن د ځینو غړو کمزوري یا فلج کېدل

مرګ (په سختو حالاتو کې)

- که بیرنی درملنه ونه شي

مهمه سپارښتنه:

هر کله چې د منجاییتس شک وي، باید سمدستي روغتون ته لار شي کورنی درملنه هېڅکله بسنه نه کوي .

منجاییتس څنگه تشخیص کېږي؟

ډاکټر د ناروغ د نښو تر څنګ ځینې مهم ټیسټونه کوي لکه :

۱. د ملا اوبو ټیسټ (Lumbar puncture)

دا تر ټولو مهم ټیسټ دی

څه کېږي؟

د پاڼو شمېره: له 4 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څېر و لولئ

- د ملا له لاندې برخې څخه یو څه مایع (CSF = Cerebrospinal fluid) اخلي
- بیا یې په لابراتوار کې معاینه کوي

څه معلوموي؟

- آیا مننجایټس شته که نه
- که وي، بکټریایي دی که وایروسي

۲. د وینې ټیسټونه (Blood tests) گټې:

- د عفونت یعنې د انتان معلومول
- د بکټریاو د بنودل شتون

۳. کلچر (Culture test)

- د وینې یا CSF څخه نمونه اخلي
- گوري چې کوم میکروب موجود دی
- دا د درمل په ټاکلو کې ډېر مهم دی

۴. د سر عکسونه (Imaging)

کله کله دا ازموینې هم کېږي:

- CT Scan (Computed Tomography)
- MRI (Magnetic Resonance Imaging)

ولې؟

- د دماغ پرسوب
- یا نورې ستونزې معلومولو لپاره

۵. فزیکي معاینه

ډاکټر دا نښې هم گوري:

- د غاړې شخوالی
- رڼا ته حساسیت
- د شعور حالت

مهمه خبره:

- که د مننجایټس شک وي، ډاکټر معمولاً:
- سمدستي ټیسټونه پیلوي
- او حتی د پایلو تر راتلو مخکې درملنه شروع کوي

لنډه پایله:

- تر ټولو مهم ټیسټ د ملا اوبو ازموینه
- نور ټیسټونه د علت او شدت معلومولو لپاره

د مننجایټس مهم واکسینونه

مننجایټس یو ډول نه دی، نو واکسینونه یې هم بېلابېل دي:

۱. د مننجوکوک واکسین

(Meningococcal vaccine)

د دې بکټریا پر ضد ساتنه کوي:

- *Neisseria meningitidis*

د پانوی شمیره: له 5 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

څوک باید واخلي؟

- ماشومان او تنکي ځوانان
- هغه کسان چې په ليليه کې ژوند کوي
- هغه کسان چې زياتو خلکو سره نږدې تماس لري

۲. د نيوموکوک واکسين (Pneumococcal vaccine)

د دې بکتريا پر ضد:

- *Streptococcus pneumoniae*

کټه:

- د مننجايټس تر څنګ د سرو التهاب (Pneumonia) هم مخنيوی کوي

څوک باید واخلي؟

- کوچني ماشومان
- زاره کسان
- هغه کسان چې مزمنه ناروغۍ لري

۳. د هيموفيلس واکسين

(Hib vaccine)

د دې بکتريا پر ضد:

- *Haemophilus influenzae type b*

ځانګړنه:

- مخکې به دا د ماشومانو کې ډېر عام و
- اوس د واکسين له امله ډېر کم شوی

څوک باید واخلي؟

- ټول ماشومان (د واکسين د پروګرام برخه ده)

ولې واکسين مهم دی؟

- د خطرناک بکټريايي مننجايټس مخنيوی کوي
- د مرګ او سختو عوارضو خطر کموي
- ټولنه هم خوندي کوي (د ناروغۍ خپرېدل کموي)

مهمه سپارښتنه:

که ماشوم وي يا ځوان، نو د واکسين مهالوېش ته پام ډېر مهم دی
که بهر ته سفر کوي (لکه حج يا ځينې هېوادونه)، نو ځينې واکسينونه لازمي وي

لنډه پايله:

- تر ټولو مهم واکسينونه:
- مننجوکوک
- نيوموکوک
- Hib د هيموفيلس
- د ماشومانو د واکسين مهالوېش (مهم ټکي)

د پاڼو شمېره: له 6 تر 8

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دلېکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

۱. د هېموفیلېس واکسین (Hib vaccine)

ډېر مهم د ماشومانو لپاره

مهالوېش:

- ۲ میاشتي
- ۴ میاشتي
- ۶ میاشتي
- ۱۲-۱۵ میاشتي (تقویتی دوزه)

۲. د نیوموکوک واکسین (Pneumococcal vaccine)

مهالوېش:

- ۲ میاشتي
- ۴ میاشتي
- ۶ میاشتي
- ۱۲-۱۵ میاشتي

۳. د منجوکوک واکسین (Meningococcal vaccine)

دا تل د ټولو ماشومانو لپاره نه وي، خو مهم دی:

مهالوېش:

- عموماً: ۱۱-۱۲ کلنی کې
- بیا: ۱۶ کلنی کې تقویتی دوزه

خو که ماشوم په خطر کې وي:
• کېدای شي لا مخکې ورکړل شي

مهمې سپارښتنې:

- ټول واکسینونه باید د ډاکټر د مشورې له مخې ورکړل شي
- که یو واکسین پاتې شي، وروسته هم جبران کېدای شي
- د واکسین کارت ساتل ډېر مهم دی

ولې دا مهالوېش مهم دی؟

- ماشوم له خطرناکو انتاني ناروغیو ساتي
- د مننجایټس د پېښې خطر ډېر کموي
- د ماشوم د دماغ او بدن ساتنه کوي

لنډه پایله:

د ژوند په لومړیو کلونو کې واکسین ډېر مهم دی Hib او Pneumococcal واکسینونه د کوچنیوالي بنسټیز واکسینونه دي

ایا لویان هم واکسین ته اړتیا لري؟

هو، خو ټول لویان نه—یوازې ځینې کسان چې په خطر کې وي.

کوم لویان باید واکسین واخلي؟

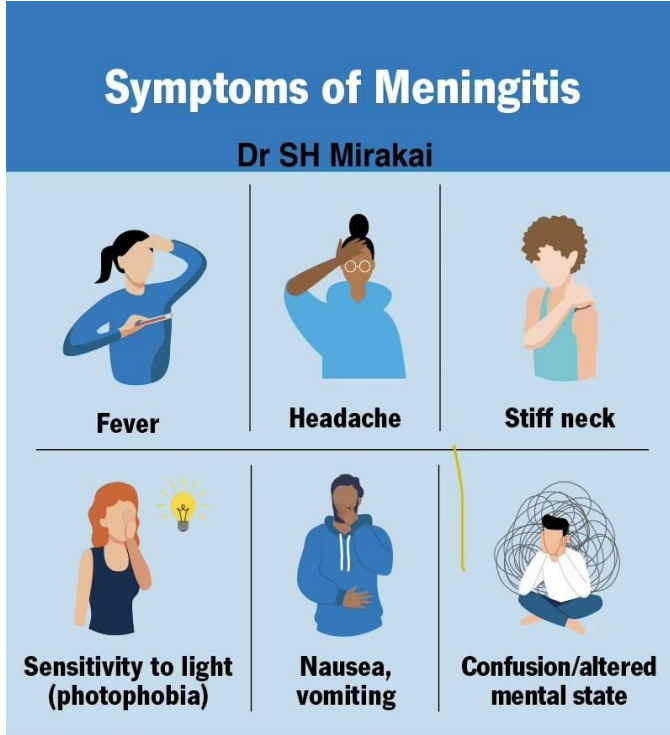
د پاڼو شمېره: له 7 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څېر و لولئ

۱. محصلين (په ليليه كې اوسېدونكي)
• ځكه نږدې ژوند كوي
• د ناروغۍ د خپرېدو امكان زيات وي

۲. هغه كسان چې سفر كوي
• په ځانگړي ډول هغو هېوادونو ته چې مننجايټس پكې ډېر وي
• لكه د حج او عمرې سفر كوونكي

۳. هغه كسان چې دفاعي ځواك يې كمزوری وي
• د شكري ناروغان
• د HIV ناروغان
• يا هغه كسان چې ځانگړي درمل كاروي

۴. هغه كسان چې طحال (توري) نه لري
• يا بې سم كار نه كوي
• دا كسان ډېر په خطر كې وي
مهم واکسينونه د لويانو لپاره

۱. مننجوڪوك واکسين
• كه مخكې نه وي اخيستل شوی
• يا كه خطر موجود وي

كله وركول كېږي؟
• يو دوزه + كله تقويټي دوزه

۲. نيوموڪوك واکسين
• په ځانگړي ډول د ۶۵ كلونو نه پورته كسانو لپاره

ډولونه:

- PCV13
- PPSV23

مهمې خبرې:

- هر څوك اړتيا نه لري، يوازې د خطر پر بنسټ وركول كېږي
- بايد د ډاكټر سره مشوره وشي
- كه مخكې واکسين شوی وي، بيا اړتيا معلومه شي

ولي لويانو ته مهم دی؟

- د شديد مننجايټس مخنيوی كوي
- د مرگ خطر كموي
- د نورو خلكو ساتنه هم كوي

لنډه پايله:

كه تاسو له خطر لرونكو ډلو څخه ياستي ، واکسين ډېر مهم دی
كه عادي حالت وي، بيا هم د ډاكټر سره مشوره غوره ده

د پاڼو شمېره: له 8 تر 8

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همكاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه كړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دلېكنې د ليكنيزې بڼې پازوالي د ليكوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليكنه له راليرلو مخكې په ځير و لولئ